

AINMEAN-ÀITE ANN AN LEÒDHAS

7 - CRUINN-EÒLAS - CRUINN-EÒLAS

‘S e Eilean Leòdhais an t-eilean is fhaide tuath anns na h-Eileanan an Iar, sreath de dh’eilleanan ann an iarthuath na h-Alba.

Anns na làithean a dh’fhalbh bha an ìre mhath a h-uile duine a bha a’ fuireach ann an Leòdhlas fileanta sa Ghàidhlig, agus fhathast chun an là ’n diugh, tha comas labhairt, sgriobhaidh agus leughaidh sa Ghàidhlig aig leth de muinntir Leòdhais.

Shaoileadh tu gur e ainmean Gàidhlig a bhiodh againn ann an Leòdhlas ach ’s e ainmean Lochlannach a tha againn. **Tha seo air sgàth na Lochlannaich a thàinig chun na h-Eileanan mu 1,200 bliadhna air ais.** Thàinig na Lochlannaich à Lochlann agus ‘s e cànan air an robh Seann Lochlainn a bha iad a’ bruidhinn. Bha iad ann an Leòdhlas eadar 800 agus 1266, am bliadhna a stad Leòdhlas a bhith air a riaghlaigh le dùthchannan Lochlannach agus nuair a thàinig e gu bhith na phàirt de dh’Alba bho Chùmhnant Pheairt.

Ged a tha ainmean a’ mhòr chuid de bhailtean, lochan agus beanntan bho thùs Lochlannach, tha ainmean airson sruthan beaga agus cnocan mar is trice anns a’ Ghàidhlig.

Thairis nam bliadhnanachan, seach gu robh a’ Ghàidhlig cho làidir ann an Leòdhlas thàinig ‘blas’ Gàidhlig air na h-ainmean air fad. Ach, anns na beagan bhliadhnanachan a dh’fhalbh, thàinig tuilleadh de mhì-chinnt. Nuair a thòisich na daoine a bha a’ cruthachadh na mapaicheadh, agus aig an robh Beurla a-mhàin, a’ tighinn a Leòdhlas mu dà cheud bliadhna air ais, thug iad litreachadh Beurla air na h-ainmean a bha o thùs sa Gàidhlig agus Lochlannach.

Mar eisimpleir, tha an t-ainm Lochlannach, Tangi, a’ ciallachadh ‘stiall’ de dh’fhearann. Thàinig seo gu bhith Tunga sa Ghàidhlig agus nas fhaide air adhart Tong anns a’ Bheurla.

Tha ainmean trice a’ tighinn bho chruth na tire, mar cnoc no loch. Tha ainmean cumanta cuideachd ceangailte ris an seòrsa àite-tuinidh a tha anns an sgìre sin – baile, tac no dùn. **Dh’fhaodadh àite a bhith air ainmeachadh às dèidh neach a bha uair a’ fuireach ann.**

Uaireannan, 's e measgachadh de na h-eileamaidean seo a tha air ainm àite a chruthachadh – mar eisimpleir a' Ghàidhlig Càrlabhagh (Beurla Carloway) a bha o thùs Lochlannach agus a bha ciallachadh Karl's Bay. Mullach Chàrlabhaigh (Upper Carloway) a' toirt a-steach eileamaid eile a tha ag innse dhuinn gu bheil e suidhichte air talamh àrd.

Chìtheard eileamaidean Lochlannach cumanta a' nochdadhe ann an ainmean àitean anns na h-Eileanan an Iar leithid **bost (tac), back (bruaichean abhainn), cros (far a bheil dà àite a' tighinn còmhla), dal (gleann), val (cnoc no beann, holm (eilean), kirk (eaglais), lang (fada), lax (bradan), ness (rubha), vat (loch) agus vik no uig (bàgh).**

Coimhead a-mach airson eileamaidean Gàidhlig anns na h-ainmean cuideachd, nam measg; **àirigh (àite far am biodh iad a' fuireach tro mhìosan an t-samhraidh le beathaichean), allt, feadan, fèith (far a bheil uisge, leithid sruthan), gleann, loch, beinn, ceann, rubha agus na puingean a chìtheard air a' chombaid (tuath, deas, sear, siar).**

Anns na bliadhnaich a dh'fhalbh tha ainmean Beurla air nochdadhe ann na Leòdhas, leithid **Newmarket, Marybank agus Maryhill**. Tha seo a' tachairt air sgàth gu bheil barrachd dhaoine a bhruidhneas Beurla a-mhàin. Chìtheard seo gu h-àraidh mu iomall baile Steòrnabhaigh (ged is e ainm Lochlannach a tha ann an Steòrnabhaigh a' ciallachadh Bàgh Stiùridh).

LOIDHNE-TÌM

800 - 1200 (re Chriosd)

Tha na Lochlannaich a' fàgail an dachaighean ann an Nirribidh, an t-Suain agus an Danmhairg gus creach a dhèanamh air àitean air oir-thìr Bhreatainn agus Éirinn. Tha iad a' déanamh an dachaighean anns na h-àitean seo.

1066 (an dèidh Chriosd)

Tha Uilleam Ceannsaiche a' briseadh a-steach do Shasainn. As dèidh a' chùis a dhèanamh air na Sasannaich aig Blàr Hastings tha Uilleam a-nis na Righ air Sasann agus na Dhiùc air Nòrmandaidh anns an Fhraing. Tha seo a' ciallachadh gu bheil cultaran Shasainn agus an Fhraing a' tighinn còmhla gu ire.

GEAMANNAN

Dèan mapa de dh'eilean mas fhios agus cuir ainm air na feartan-tìre air an eilein

GNÌOMHAN

1. Rannsaich na h-ainmean a tha anns an sgìre agad fhèin agus feuch ri obrachadh a-mach a bheil iad Gàidhlig, Lochlannach, Beurla no a bheil tùs eile aca.
2. A bheil thu a' smaoineachadh gun do rinn ar sinnsirean obair mhath ann a bhith ag ainmeachadh an àite? Carson?
3. Dè seòrsa mapa as fheàrr leat a bhith a cleachdadhe agus carson – mapaichean pàipear, siostaman sat nav,

mapaichean Google?

CE PROJET A ÉTÉ FINANÇÉ AVEC LE SOUTIEN DE LA COMMISSION EUROPÉENNE

ACPPG
Editions ACPPG